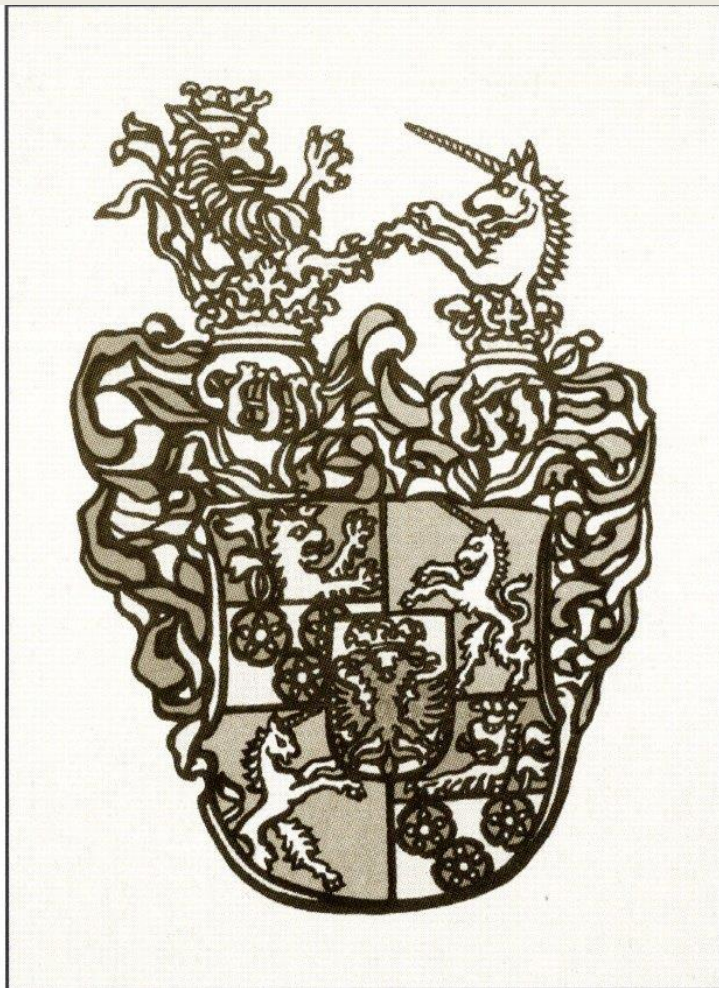

erb rodu Turzo, (Komorová, 2005)

krajská
knížnica
v žiline

december / január
2021 / 2022

Turzovci v literatúre

Juraj a Imrich Turzo

uhorskí palatíni

výstava

pri príležitosti
405. výročia úmrtia Juraja Turza a
400. výročia úmrtia Imricha Turza

život oboch Turzovcov predstavíme
prostredníctvom literatúry a článkov
z fondu Krajskej knižnice v Žiline

foto: szoboszlokepeskonyve.hu

ŽILINSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

LATITUDE - 49° 12' 53,143" N
LONGITUDE - 18° 44' 29,592" E
LATITUDE1 - 49,2147618450177
LONGITUDE1 - 18,741553299653

Juraj Turzo

uhorský palatín, šľachtic, krajinský
hodnostár

***1. alebo 2. 9. 1567 Hrad Lietava**

†24. 12. 1616 Bytča

Juraj Turzo, portrét od Akad. maliar Stanislava Lajdu

podpis Juraja Turzu

(Kočiš, Kurucárová, 2012)

Juraj VII. Thurzo patril k najvýznamnejším magnátskym rodom v strednej Európe. Narodil sa 2. 9. 1567 na Lietavskom hrade. Po smrti otca Františka Thurzu sa v roku 1575 presťahoval spolu s matkou Katarínou Zrínyiovou a bratom Františkom na Bytčiansky zámok, ktorý sa stal hlavným sídlom bytčiansko-oravskej vetvy Thurzovcov na nasledujúce polstoročie. Jeho matka sa vydala za Imricha Forgáča, hlavného župana Trenčianskej župy, ktorý sa súčasne stal aj tútorom Juraja Turzu. Ako 17-ročný mladík sa dostal na viedenský dvor rakúskeho arcikniežaťa Ernesta, ktorý bol panovníkovým bratom. Tu sa mu dostalo náležitej výchovy na úseku vojenstva a diplomacie. Doplnil si aj jazykové vedomosti. Okrem materinskej maďarčiny ovládal slovom aj písmom latinčinu, nemčinu a slovenčinu. Po smrti svojej matky v roku 1585 sa vrátil domov do Bytče. V rokoch 1590-1604 bojoval proti Turkom vo funkcii hlavného kapitána. Jeho prvou manželkou bola Žofia Forgáčová, dcéra Šimona Forgáča, ktorý bol bratom jeho tútora. Ich manželstvo trvalo iba päť rokov, Žofia umrela pri pôrode v roku 1590 vo veku 32 rokov (hovorí sa, že smrť spôsobila aj nepravdivá správa o úmrtí Turzu v protitureckom boji). (Mali spolu dve dcéry, Zuzanu a Juditu a syna Františka, ktorý zomrel hneď po narodení. Jeho druhou manželkou bola od roku 1592 barónka Alžbeta Coborová. V tomto manželstve sa narodilo päť dcér, ktoré sa dožili dospelého veku, Katarína, Helena, Mária, Anna, Barbora a syn Imrich (* 11.9. 1598, Bytča - † 19.10. 1621, Mikulov), ktorý sa stal dedičom Juraja Thurzu.

Juraj Thurzo v časoch nepokojov býval na Lietavskom alebo Oravskom hrade, venoval sa správe svojich rodových panstiev. Keď boli jeho majetky ohrozené, nechal poklady presunúť z bytčianskeho zámku na bezpečný hrad Lietava. Spolu so šperkami tam uložil aj archív a celú svoju knižnicu. Práve tá si zasluhuje veľkú pozornosť – obsahovala viac ako 800 zväzkov kníh. Palatínove zdravie bolo podlomené z dôvodu účasti na protitureckom boji, vyčerpávali ho aj časté cesty do Bratislavy, Viedne, Košíc, Prahy a na množstvo iných miest. Trápili ho viaceré choroby, ktorých sa usiloval zbaviť aj v rajeckoteplických termálnych prameňoch. Práve tieto kúpele patrili do turzovského panstva. Zlý zdravotný stav donútil Turzu povolať svojho syna z Witebergu domov v priebehu roka 1616. Už nepodnikal žiadne cesty a prijímal návštevy len sporadicky. V decembri toho roku ho navštívil Peter Pazmány. Imrich Turzo v deň smrti svojho otca začal písať denník, v ktorom zachytil udalosti okolo jeho smrti a pohrebu. Denník je uložený v Štátnom archíve v Bytči. O smrti svojho otca napísal, že zomrel nábožne a tichučko v nočnom čase o deviatej hodine. Uložili ho 28. decembra do čiernej drevenej rakvy, ktorú umiestnili do rotundy vedľa veľkej sály na prvom poschodí Bytčianskeho zámku. Boli odoslané smútočné oznámenia a vahlásený smútok. Určil sa dátum pohrebu na 19. februára 1617. Drevanú rakvu uložili do cínovej a premiestnili ju do Sobášneho paláca. Z tohoto miesta po rozlúčkovom prejave Alexandra Socoviusa (v tom čase známeho kazateľa z Nového Mesta nad Váhom), sa vydal smútočný sprievod do bytčianskeho kostola. Pohreb bol veľkolepý, o čom svedčí aj pohrebný poriadok, ktorý zostavil syn Imrich, Alžbeta Cobarová a tajomník nebohého Juraj Závodský (uložený v Štátnom archíve v Bytči). Viď. naskenované. Po smútočných obradoch (podľa zvyklostí evanjelickej cirkvy celebraval Izák Abrahamides) uložili rakvu do krypty bytčianskeho kostola. Turzovci štedro pohostili významných hostí ale aj služobníctvo i obyvateľov mestečka. Juraj Thurzo patrila medzi najbohatších a najvplyvnejších veľmožov na prelome 16. a 17. storočia, zúčastnil sa na početných protitureckých výpravách a diplomatických rokovaníach. Vrchol Thurzovej životnej kariéry znamenala jeho voľba za uhorského palatína v decembri 1609.

Pôsobenie

Od **1585** oravský dedičný župan

Od **1598** kráľovský radca

Od **1599** hlavný kráľovský pohárnik a hlavný stolník

Od **1601** kapitán preddunajského vojska a súčasne hlavný veliteľ novozámockej posádky **1606** gróf
1609 palatín

**prvou manželkou Juraja Turzu bola Žofia Forgáčová,
mali spolu 3 deti**

**druhou manželkou Juraja Turzu bola Alžbetou Czoborová,
mali spolu 5 dcér a jedného syna
za 24 rokov manželstva si napísali viac ako 1000 strán listov**

Imrich Turzo

šľachtic, krajinský hodnostár

***11. 9. 1598 Bytča**

†19. 10. 1621 Mikulov

A handwritten signature in cursive script that reads 'Comes Imrichus Turzo.' followed by a small monogram.

podpis Imricha Turzu

(Kubínyi, 2013)

Imrich Turzo sa narodil 11.9. 1598 v Bytči. Vyštudoval bytčianske gymnázium a v štúdiu pokračoval vo Wittenbergu na tamojšej univerzite. V roku 1615 bol zvolený za rektora. Svoje pôsobenie na univerzite musel predčasne ukončiť a z dôvodu otcovej choroby sa v roku 1616 vrátil do Bytče. Hneď po otcovom pohrebe sa ujal povinností zemepána. Za hlavného župana Oravy ho inštalovali 18. marca 1618 a krajinský snem ho zvolil za kráľovského tabulárneho sudcu. Oženil sa s Kristínou Nyáryovou, ktorá bola katolíčka. Na rozdiel od svojho otca, ktorý zostal verný Habsburgovcom, Imrich Turzo sa stal stúpencom Gabriela Bethlena. Politická aktivita Imricha Turza nesie pečať vtedajších rušných čias, spadajúcich do prvých rokov tridsaťročnej vojny. Zomrel náhle v roku 1621 ako 23-ročný na rokovaní v moravskom Mikulove. Úmrtím Imricha Thurzu vymrela bytčiansko-oravská vetva Turzovcov po meči. Portrét Imricha Turza sa nezachoval.

Syn grófky Alžbety Coborovej a Juraja Turza

1618 sa oženil so 14-ročnou Kristínou Náriovou počas ich krátkeho manželstva povila dcéru Alžbetu Turzovú (1621) a druhá dcéra, Kristína Turzová, sa narodila 25. apríla 1622, po Imrichovej smrti

1620 ho zvolili za kráľovského tabulárneho sudcu

V piatok **19. októbra 1621** o piatej hodine ráno Imrich Turzo nečakane umrel v priebehu rokovaní v Mikulove. Tým vymrela bytčiansko-oravská vetva Turzovcov

16. januára 1622 pochovaný na Oravskom hrade

encyklopédie, slovenské dejiny, zborníky - výber

MACHALA, Drahoslav. Šľachtické rody. Bratislava: Perfekt, 2007. 85 s. ISBN 9788080463755

KOVÁČ, Dušan. Dejiny Slovenska. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 423 s. ISBN 9788071068990

Slovensko : dejiny - divadlo - hudba - jazyk, literatúra - ľudová kultúra - výtvarné umenie - Slováci v zahraničí. Bratislava: Perfekt, [2006. 383 s. ISBN 8080463492

LENGYELOVÁ, Tünde. Život na šľachtickom dvore : odev, strava, domácnosť, hygiena, voľný čas. 1. vyd. Bratislava: Slovart, 2016. 247 s. ISBN 9788055612874

Všeobecný encyklopedický slovník S - Ž. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2002. 1064 s. ISBN 8071817686

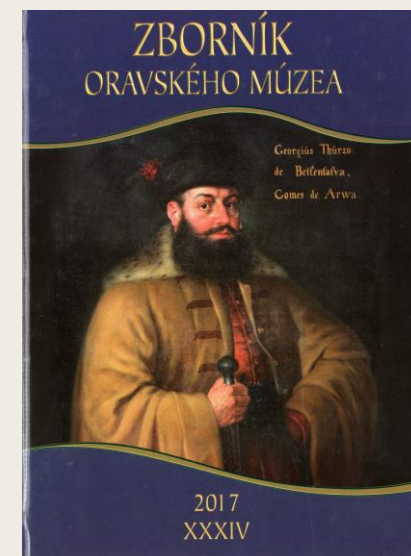
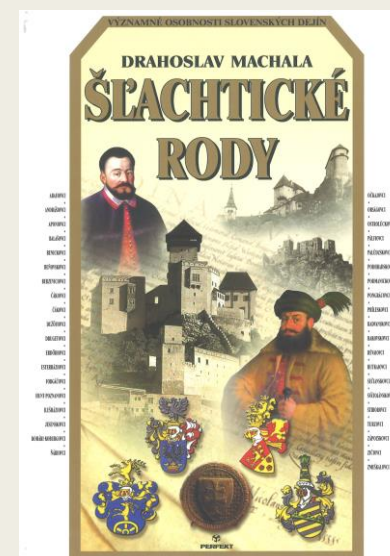
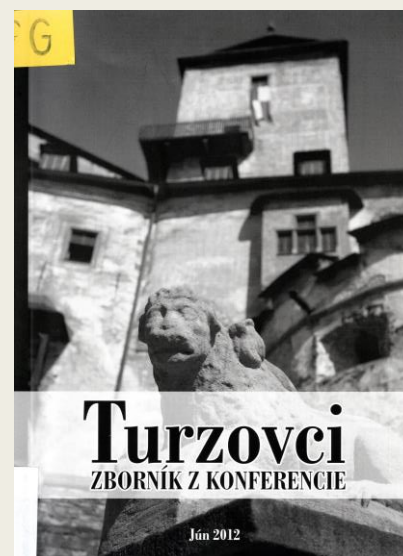
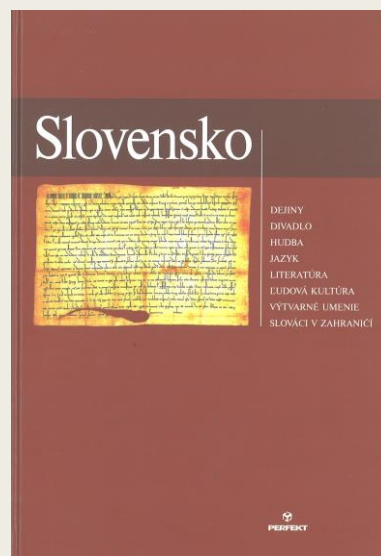
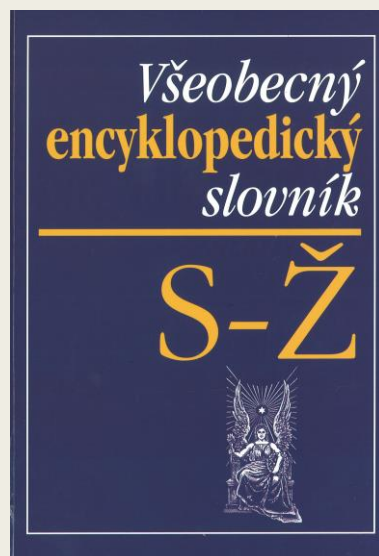
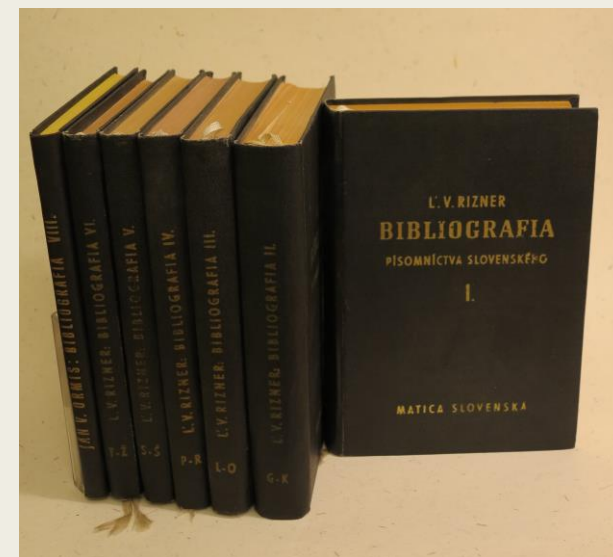
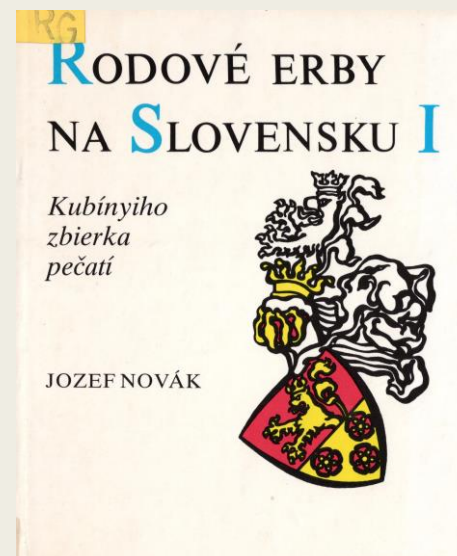
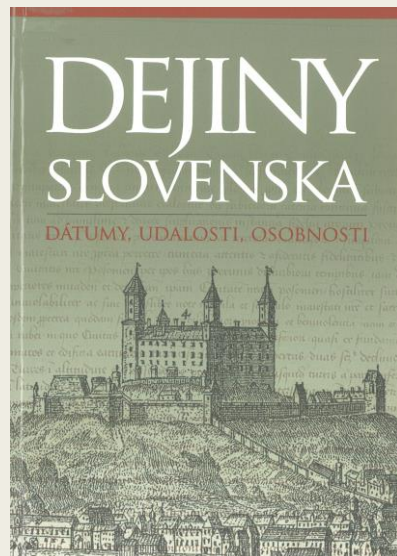
Turzovci : zborník z konferencie - jún 2012. 1. vyd. Žilina: Žilinský samosprávny kraj, 2012. 89 strán. ISBN 9788097103576

Zborník Oravského múzea 1997. Dolný Kubín: Oravské múzeum P.O.Hviezdoslava. 202 s. ISBN 8096725238

JAGNEŠÁKOVÁ, Mária. Zborník Oravského múzea 2017 - XXXIV. V Dolnom Kubíne: Oravské múzeum P.O. Hviezdoslava, [2018. 351 strán. ISBN 9788089564248

NOVÁK, Jozef. Rodové erby na Slovensku 1 : Kubínyiho zbierka pečatí. Martin: Osveta, 1980. 352 s.

RIZNER, Ľudovít Vladimír. Bibliografia písomníctva slovenského 6. Martin: Matica slovenská, 1934. 266 s.

biografie, turzovské knižnice, Žilinská synoda - výber

DVOŘÁK, Pavel. Juraj Turzo : veľká kniha o uhorskom palatínovi. 1. vyd. Martin: Matica slovenská, 2012. 183 s. ISBN 9788081280436

KOČIŠ, Jozef - KURUCÁROVÁ, Jana: Palatín : Životné osudy Juraja Thurzu. Žilina: GEORG, 2012. 152 s. ISBN 978-80-89401-76-5

KUBÍNI, Mikuláš. Imrich Thurzo. 1. vyd. Lietava: Združenie na záchranu Lietavského hradu, 2013. 166 s. ISBN 9788097156497

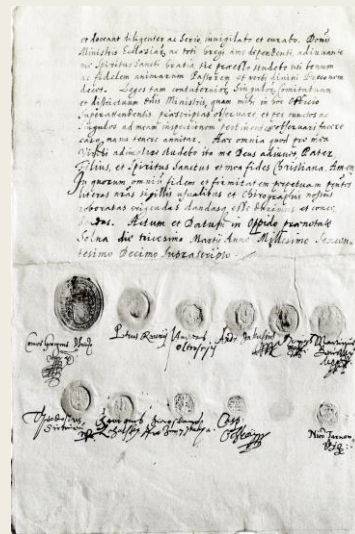
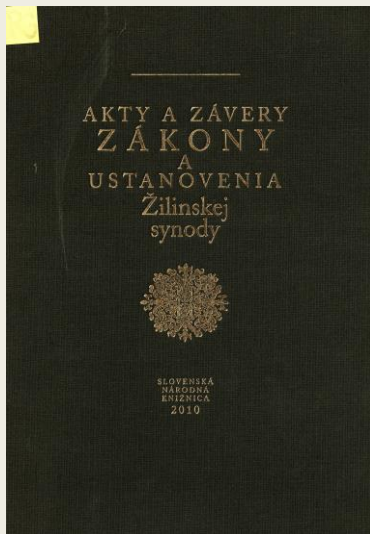
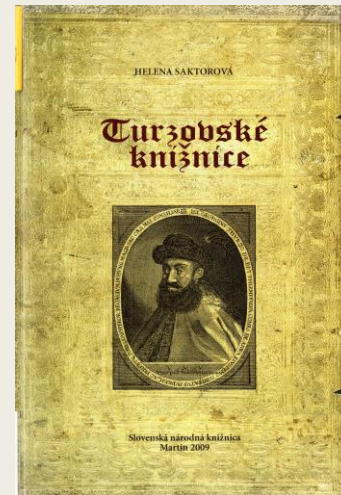
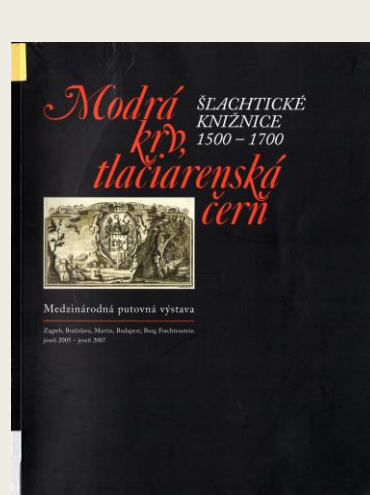
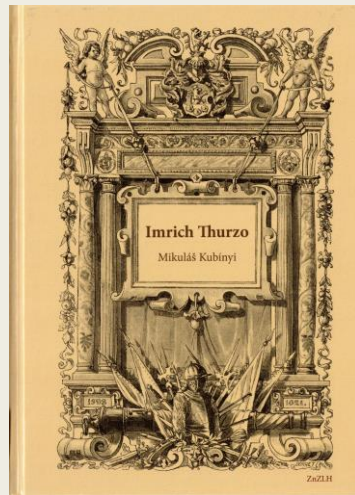
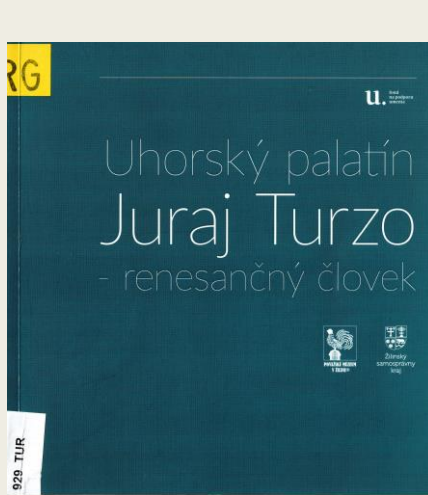
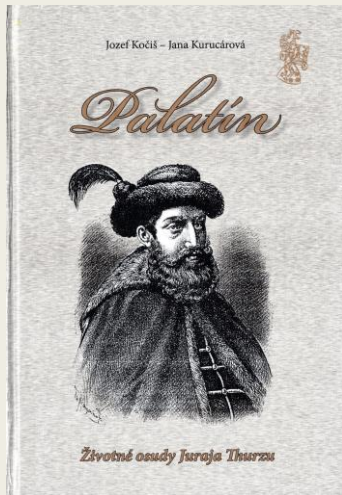
Uhorský palatín Juraj Turzo - renesančný človek. 1. vyd. Žilina: Považské múzeum, [2016. 54 s. ISBN 9788088877769

SAKTOROVÁ, Helena. Turzovské knižnice : (osobné knižné zbierky a knihy dedikované členom rodu Turzovcov. 1. vyd. Martin: Slovenská národná knižnica, 2009. 224 s. [12 s. prílohy]. ISBN 9788089301546

Modrá krv, tlačiarenská čerň. Šľachtické knižnice 1500 - 1700 : medzinárodná putovná výstava. Martin: Slovenská národná knižnica, 2005. 192 s. ISBN 8089023274

GROMA, Patrik. Žilina Solna - Sillein - Zsolna : Genius loci. 1. vyd. Žilina: Publishing House, 2013. 152 s. ISBN 9788097136307

[editor Miloš Kovačka]. Akty a závery. Zákony a ustanovenia Žilinskej synody : [faksimilné vydanie originálnej listiny]. Martin: Slovenská národná knižnica, 2010. 111 s. ISBN 9788089301638

Juraj Turzo a Eliáš Láni
(kresba na frontispice)
Akad. maliar Stanislav Lajda

beletria - výber

FERKO, Milan. Kráľovská pomsta a iné politické vraždy a záhadné úmrtia v našich dejinách. 1. vyd. Bratislava: Ofprint, 2005. 187 s. ISBN 8089037186

HABOVŠTIAK, Anton. Najkrajšie oravské povesti. 1. vyd. Martin: Matica slovenská, 2014. 175 s. ISBN 9788081151903

HUBA, Peter. Kliatba. 1. vyd. Dolný Kubín: Janka Hubová, 2012. 160 s. ISBN 9788097017842

HUBA, Peter. Z Božej vôle palatín. 1. vyd. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2017. 286 s. ISBN 9788071405153

KUGLEROVÁ, Zuzana. Čarodejnica z Petrovíc : historický román z Bytče a zo Žiliny. 1. vyd. Martin: Matica slovenská, 2004. 234 s. ISBN 8089208002

MEDNYANSKÝ, Alojz. Dávne povesti o slovenských hradoch. 1. vyd. Bratislava: TATRAN, 1974. 209 s.

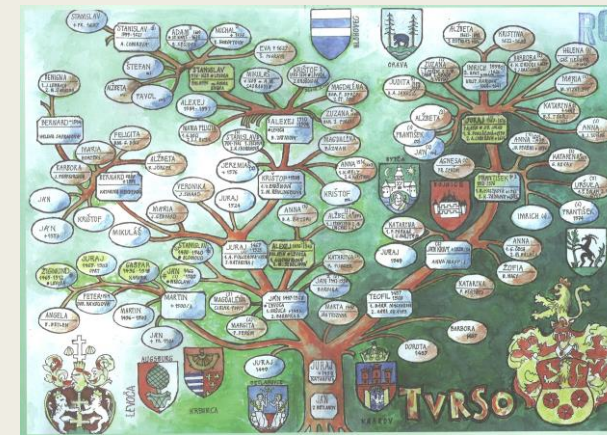
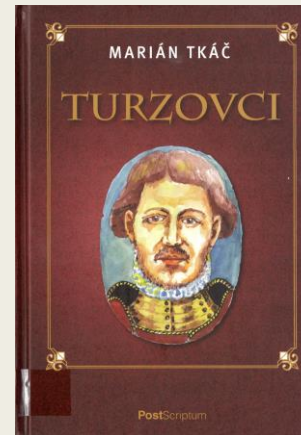
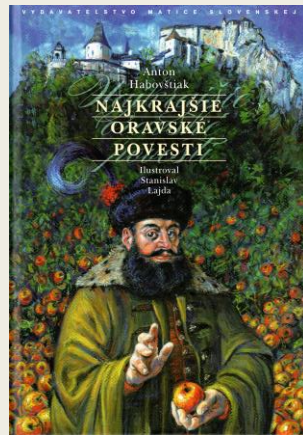
MEDŇANSKÝ, Alojz. Malebná cesta dolu Váhom. 2. vyd. Bratislava: Tatran, 1971. 239 s.

NIŽNÁNSKY, Jožo. Žena dvoch mužov. Bratislava: NIKY - VESNA, 1992. 329 s. ISBN 8085554011

TKÁČ, Marián. Turzovci. 1. vyd. Bratislava: Post Scriptum, 2010. 158 s. ISBN 9788097048938

TKÁČ, Marián. Päť slovenských rodov : Daxnerovci, Turzovci, Petrovičovci, Bosákovci, Pružinskovci. 1. vyd. Martin: Matica slovenská, 2012. 301 s. ISBN 9788081280443

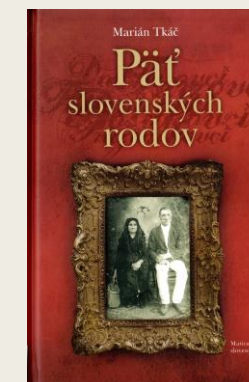
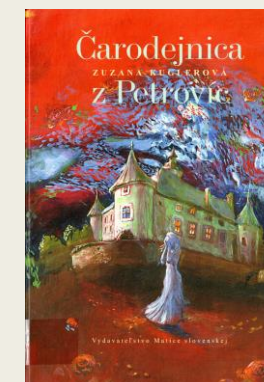
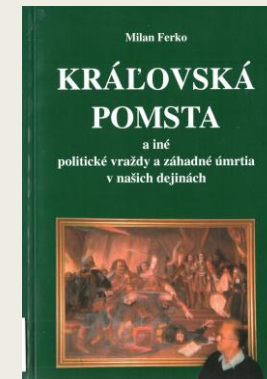
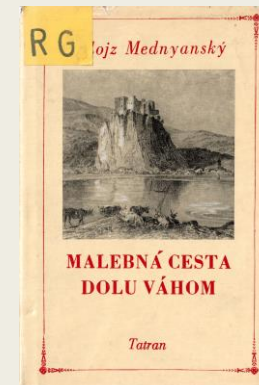
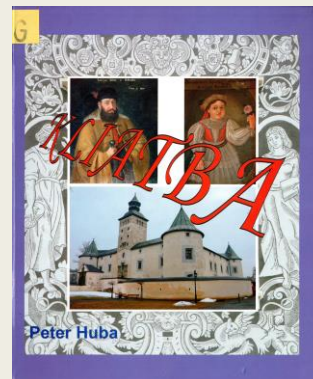
VÁLEK, Igor. Povesti o slovenských liečivých prameňoch a kúpeľoch. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2015. 150 s. ISBN 9788081152214

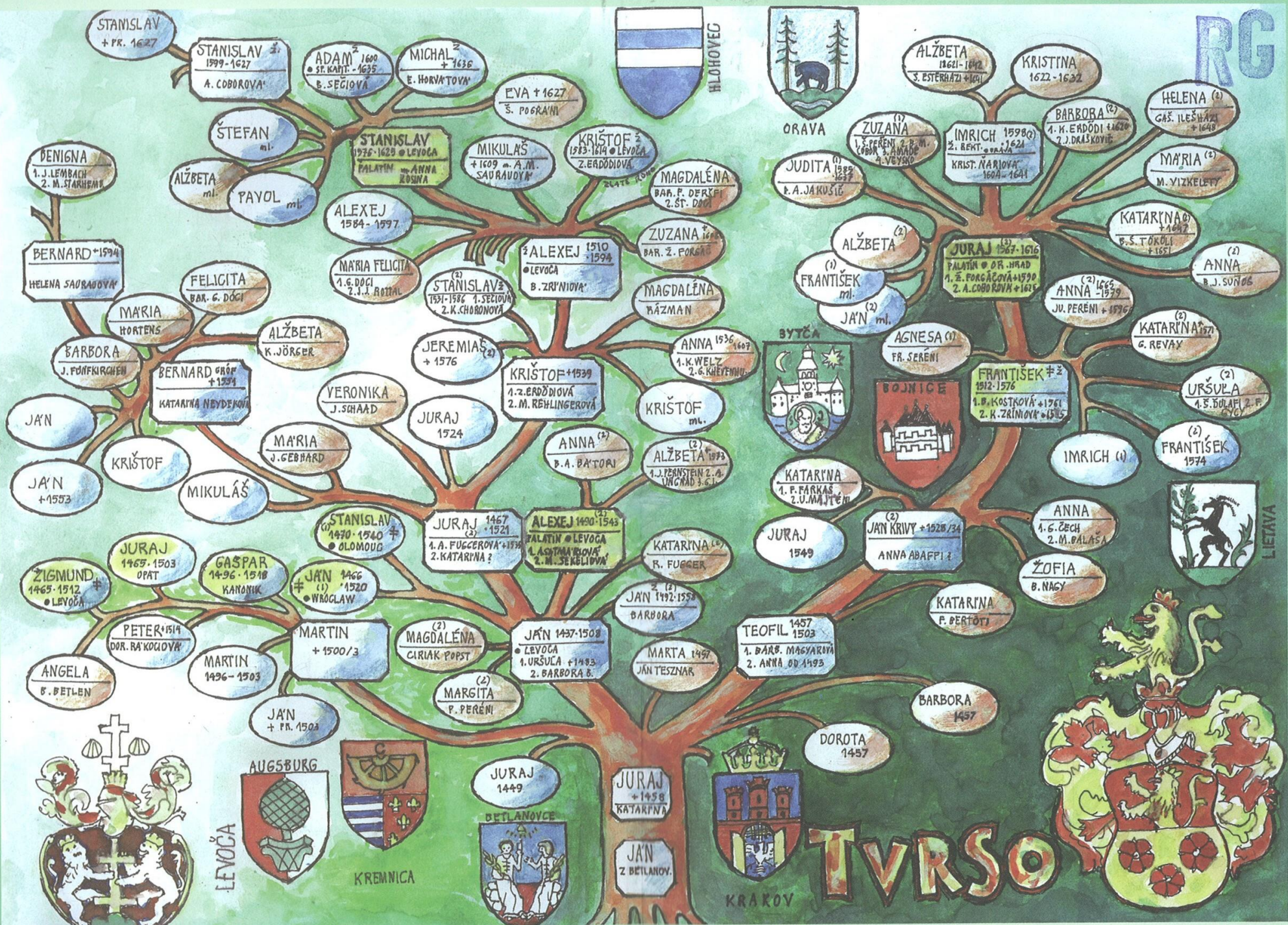

Ilustrácia rodostrom z knihy: Turzovci od Mariána Tkáča

Ilustrácia z knihy: Povedi o slovenských liečivých prameňoch a kúpeľoch – Akad. maliar Stanislav Lajda

RG

TVRSO

LEVOČA

KREMNICA

JURAJ 1449

KRAKOV

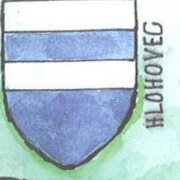
LIETAVA

BYTCA

BOJNICE

HLOHOVEC

ORAVA

hrady a zámky, monografie miest a obcí, palatín Juraj Turzo a Alžbeta Bátoryová – výber

JANOTA, Ľudovít. Slovenské hrady 1. 3. vyd. Bratislava: Nakladateľstvo slovenskej ligy, 1938. 320 s.

BÁRTA, Vladimír. Hrady a zámky : Castles Burgen Várak Grody. 1. vyd. Slovenská Ľupča: AB ART press, [2006. 79 s. ISBN 808881779X

PLAČEK, Miroslav. Encyklopédia slovenských hradov. 1. vyd. Bratislava: Slovart, 2007. 391 s. ISBN 9788080852870

LACIKA, Ján. Kaštiele. Bratislava: Dajama, 2008. 127 s. ISBN 9788089226603

SLÁMKA, Miroslav. Zrúcaniny hradov na trojrozmerných fotografiách : The ruins of Slovak castles in D pictures. Bratislava: Slovenský skauting, 2005. 190 s. ISBN 8089136400

NEŠPOR, Jaroslav. Za tajomstvami zrúcanín 2 : zrúcaniny stredného Slovenska. Bratislava: Vydavateľstvo Gu100, 2006. 163 s. ISBN 8096905848

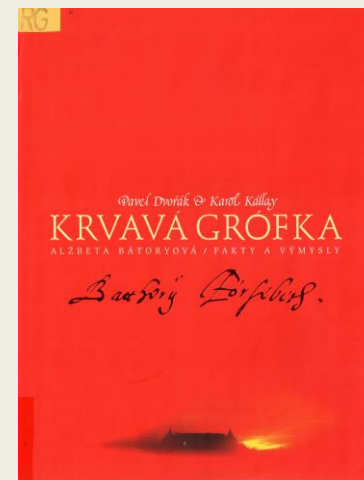
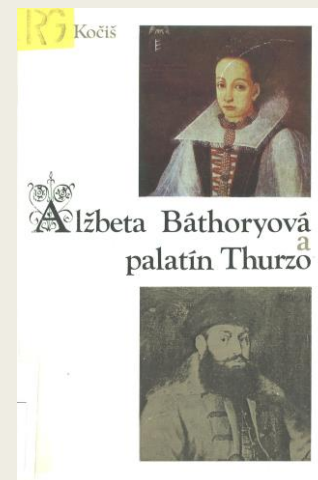
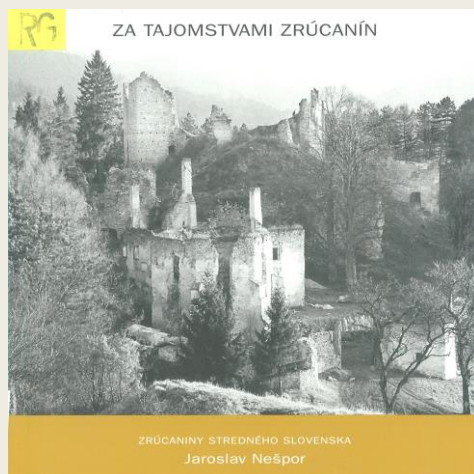
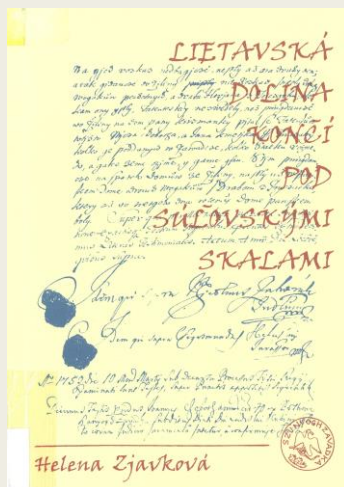
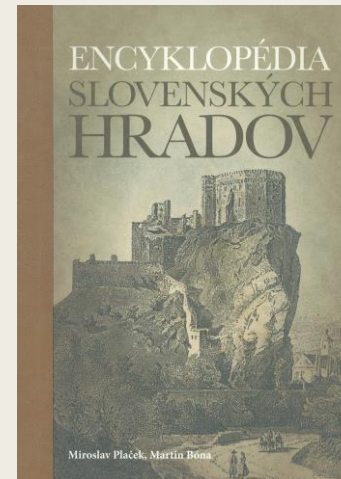
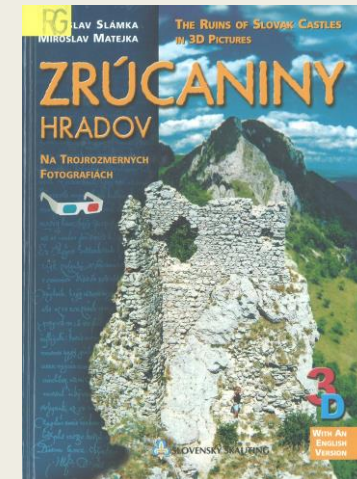
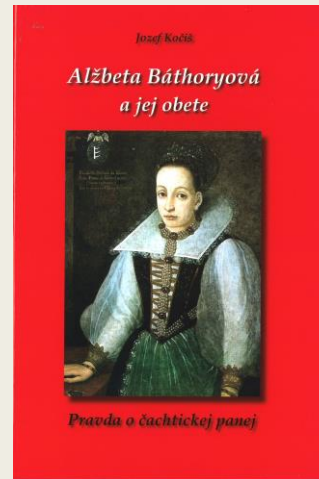
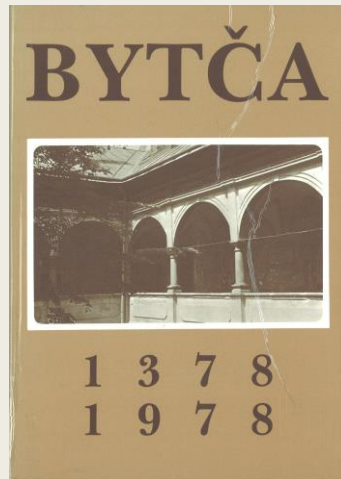
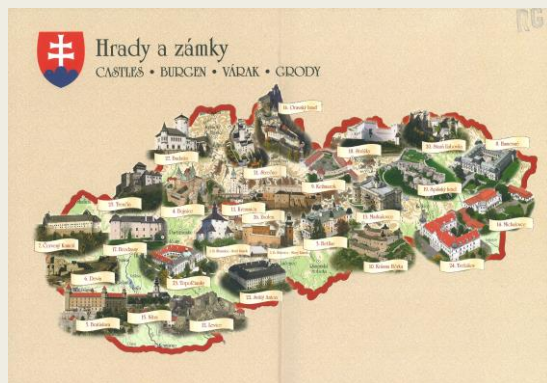
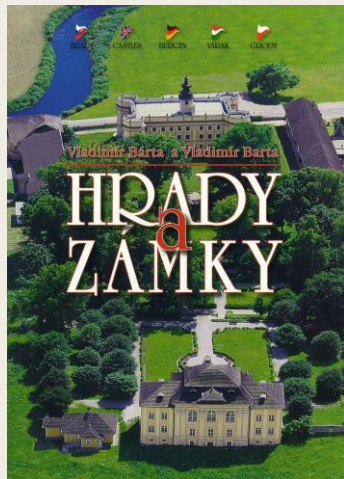
ZJAVKOVÁ, Helena. Lietavská dolina končí pod Súľovskými skalami. Lietava: Obec Lietava, 2002. 170 s.

Bytča : 1378-1978. 1. vyd. Martin: Osveta, 1978. 338 s.

KOČIŠ, Jozef. Alžbeta Báthoryová a palatín Thurzo. 2. vyd. Martin: Osveta, 1984. 120 s.

KOČIŠ, Jozef. Alžbeta Báthoryová a jej obeť : pravda o čachtickej panej. 4. upravené a doplnené vyd. Žilina: Knižné centrum, 2007. 113 s. ISBN 9788080642907

DVOŘÁK, Pavel. Krvavá grófka : Alžbeta Bátoryová - fakty a výmysly. 1. vyd. Budmerice Bratislava: Rak Slovart, 1999. 283 s. ISBN 8085501074

články – výber

TKÁČ, Marián. Žilinská synoda : Juraj Turzo pred 400 rokmi založil luteránsku cirkev. Extra plus, roč. 10, č. 4 (2010), s. 25. Obr. ISSN 1336-0256.

SAKTOROVÁ, Helena. List tlačiara Daniela Schultza o venovaní knihy palatínovi Jurajovi Turzovi. Knižnica : revue pre knihovníctvo, bibliografiu, knižnú kultúru, informačné systémy a technológie, biografistiku, archív a múzeum knihy a literárnych pamiatok, roč. 12, č. 3 (2011), s. 33-35. ISSN 1335-7026.

(MAB). Príbeh veľkého uhorského magnáta. Slovenské národné noviny : týždenník Matice slovenskej, roč. 28, č. 3 (2013), s. 9. Obr. ISSN 0862-8823

SAKTOROVÁ, Helena. Nové doplnky k turzovským knižniciam. Knižnica : revue pre knihovníctvo, bibliografiu, knižnú kultúru, informačné systémy a technológie, biografistiku, archív a múzeum knihy a literárnych pamiatok, roč. 16, č. 3 (2015), s. 63-67. Obrázky. ISSN 1335-7026.

GVOŽDIAKOVÁ, Janka. Z Božej vôle palatín. Knižnica : revue pre knihovníctvo, bibliografiu, knižnú kultúru, informačné systémy a technológie, biografistiku, archív a múzeum knihy a literárnych pamiatok, roč. 18, č. 2 (2017), s. 76-77. Obr. ISSN 1335-7026.

(ZAT). Juraj Turzo opäť priniesol žilinskej župe ocenenia. Obecné noviny : týždenník miest a obcí, roč. 27, č. 21-22 (30.05.2017), s. 27. Fotogr.

PIECKOVÁ, Jana. Turzov palác na Oravskom hrade. Pamiatky a múzeá : revue pre kultúrne dedičstvo, roč. 69, č. 3 (2020), s. 44-51. Fotografie. ISSN 1335-4353.

HANZELOVÁ, Katarína. Svadobný palác zažil veľkolepé svadby. Slovenka : týždenník slovenských žien a rodín, roč. 72, č. 45 (11.11.2020), s. 90-91. Fotografie. ISSN 0231-6676.

**Prezentáciu pre Vás pripravil
Úsek regionálneho výskumu dokumentov
a informácií**

Krajská knižnica v Žiline

2021